

A magán- és a családi élethez, az otthonhoz való jog abszolút érvényesülése valóban csak egy „papíron” múlik?

Barzó Tímea

1. Bevezetés

A vidéki népesség széles körét is érintő kérdés, hogy a társadalom egyes tagjai által választott párkapcsolati formák milyen polgári jogi és családjogi védelmet élveznek. Ebben a körben leginkább a házasság és a de facto élettársi viszony terjedt el a gyakorlatban annak ellenére, hogy a de facto élettársi kapcsolat polgári jogi és családjogi jogkövetkezményeivel, a de facto élettársak által létrehozott „család” védtelenségével az érintettek csak akkor szembesülnek, amikor különválnak. Addig csak azt gondolják, hogy a házasság nem több, mint egy plusz „papír”. A volt élettársakat védő polgári jogi és családjogi rendelkezések azonban csak szűk körben érvényesülnek Magyarország Alaptörvényének (a továbbiakban: Alaptörvény), a családvédelmi törvénynek¹ a „család” fogalmára vonatkozó jogértelmezése, és a Ptk.-nak² az adott területet rendező, duális jellegű normatív szabályozása során.

Jelen tanulmány arra próbál rámutatni, hogy míg az Alaptörvényben, a családvédelmi törvényben, illetve a családjogi alapelvekben nyomatékkal szerepel a családvédelem és a gyermeki jogok elsőlegességének figyelembe vétele, addig a házasság mellett létező más párkapcsolati formák – különösen a de facto élettársi kapcsolat – és az azokból származó polgári jogi, családjogi viszonyok indokolatlanul diszkriminatív szabályozása és megítélése pont az említett jogpolitikai célkitűzések minden területen megvalósuló érvényesülését kérdőjelezi meg.

A magánélethez való jog *alapjogi védelme* az Alaptörvény VI. cikkelyében ölt testet. A Ptk. 2016 júliusában hatályba lépett módosítása azonban már a *személyiségi jogok általános védelme* körében is nyomatékosítja az Alaptörvény VI. cikkében megjelenő azon szabályt, amely szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. A magánélethez való jog a személyiségi jogok védelmének széles értelmezésében részesülő „anyajoggá” vált, amellyel a személyiség védelmének bármely aspektusa összefüggésbe hozható. Felmerül a kérdés, hogy nem sérül-e azon magánszemélyeknek a magán- és családi élethez fűződő alapjoga és személyiségi joga, akik bár szociológiai értelemben családot alkotnak, a Ptk. azonban nem tekinti családnak őket, és megfosztja őket annak lehetőségétől, hogy például a törvényes öröklés szabályai

¹ A családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. törvény (Csvt.)

² A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.)

szerint egymás után örökölhessenek, hogy esetleg gyermeket közösen örökbe fogadhasanak, vagy hogy különválásuk esetén az érintett fél családjogi védelemben részesüljön. A szerző erre a kérdésre is keresi a választ akkor, amikor felvázolja a házasság és a de facto élettársi kapcsolat közötti különbségeket, kihangsúlyozva, hogy a kétféle párkapcsolati formából eltérő megítélésű „családok” származnak, amely megkülönböztetés teljes mértékben ellentmond a gyermek és a család védelmét hangsúlyozó jogpolitikai célkitűzéseknek.

2. Előzmények

A házasságon kívüli születések aránya az ezredfordulót követő évtizedben folyamatosan emelkedett, míg 2015-ben elérte az addig mért legmagasabb értéket, a 47,8%-ot. E mögött a házasságon kívüli partnerkapcsolatok számának erőteljes növekedése áll, valamint az, hogy az ilyen párkapcsolatban élő személyek egyre bátrabban vállalnak gyermeket. A 2011. évi népszámlálás szerint az élettársi kapcsolaton alapuló családok száma tíz év alatt a másfélszeresére, 1990-hez viszonyítva pedig több mint a három és félszeresére emelkedett, továbbá a párkapcsolatban élő szülőképes korú nők már 28%-a élt élettársi kapcsolatban.³ Ezzel egyidőben a házasságkötések számának rohamos csökkenése volt megfigyelhető. Az 1970-es évekre jellemző 90–100 ezer közötti házasságkötés mellett a 2010-ben kötött 35 500 házasság lokális minimumot jelentett; ez az egyik legalacsonyabb érték volt a népmozgalmi statisztika eddigi történetében.⁴ Az élettársi kapcsolatban élő párok és gyermekeik családjogi jogviszonyaiból eredően egyre növekedett a jogviták száma, amelyekre a „hagyományos” házassági vagyoni és egyéb családvédelmi szabályokat nem lehetett automatikusan alkalmazni. Ennek következtében egyre gyakrabban maradtak „védtelenül” az élettársi kapcsolat megszűnését követően gyermekeikkel egyedül maradó édesanyák, ritkábban édesapák.

Éppen ezért az új Ptk. kodifikációja során az egyik leglényegesebb vitakérdés az élettársi kapcsolat szabályozása volt, a Csjt. ugyanis egyáltalán nem rendelkezett az élettársakról, az 1959-es Ptk. pedig – az 1977. IV. törvénnyel való módosítását követően – a Kötelmi jog „Egyes szerződések” körében határozta meg az élettársi kapcsolat vagyoni jogi következményeit, ugyanitt definiálva a (tényleges együttélésen alapuló) élettárs fogalmat.⁵ A szakértői előkészítő munka során hamar egyértelművé vált, hogy ez a fajta szabályozás

³ Az élettársi kapcsolatok elterjedését vizsgáló tanulmányok szerint az ilyen párkapcsolati formát választó párok egy része ezt egyfajta „próbaházasságnak” tekinti, amelyben a párok önmaguk és a másik házasságra való alkalmasságáról vagy éppen alkalmatlanságáról kívánnak meggyőződni. Mások a megnövekedett karrierbizonytalanságok, egzisztenciális nehézségek és a mindennapi élet kockázatai miatt tekintenek el a házasságkötéstől. Lásd részletesebben az alábbi tanulmányokban: SPÉDER Zs. (2004): Gyermekvállalás és a párkapcsolatok alakulása. In KOLOSI T. – TÓTH I. Gy. – VUKOVICH Gy. szerk.: *Társadalmi riport*. Budapest, TÁRKI, 137–151., valamint BUKODI E. (2002): Házasság vagy élettársi kapcsolat: ki mikor mit (nem) választ. *Statisztikai Szemle*, 2002/3. sz. 227–251.

⁴ Erről a mélypontról történt egy kedvező elmozdulás az elmúlt hat évben, 2015-ben a megkötött házasságok száma már 45 900 volt. Népmozgalom 2015 (2016). *Statisztikai Tükör*, 2016. április 1. 3–4.

⁵ A fogalom a Ptk. 1996-os és 2009-es módosításaival változott, illetve átkerült a Ptk. *Értelmező rendelkezések* című fejezetébe. Az első módosítás ismerte el – alkotmánybírói döntés nyomán – az azonos nemű párok élettársi kapcsolatát. KÖRÖS A. (2013): Az új Ptk. Családjogi Könyve – a 2013. évi V. törvény és a Szakértői Javaslat összevetése. Első rész: Alapelvek, Házasság, Élettársi kapcsolat. *Családi Jog*, 3. sz. 6.

sem az élettársi kapcsolat tartalmának, sem társadalmi elfogadottságának nem felel meg.⁶ Az egyre nagyobb számban élő élettársak ugyanis tipikusan házastársak módjára, rendszerint gyermekeikkel (vagy egyikük gyermekeivel) együtt, családot alkotva élnek, és ezt a fajta kapcsolatot a házasság helyett – talán elsősorban a kisebb kötöttség reményében – választják. Ennek megfelelően a 2003-ban közzétett koncepció egyértelműen az élettársi kapcsolatnak a Családjogi Könyvben való elhelyezése mellett foglalt állást, és az addig a polgári jogi társaság normái között szabályozott vagyoni jogi hatások mellett bizonyos feltételek fennállása esetén *tartási jogot*, az élettársak által közösen használt lakásra pedig a kapcsolatnak egyikük halálával történő megszűnése esetén *törvényes öröklés jogcímén lakáshasználati jogot* kívánt a másik élettársnak biztosítani. Az elképzelt szabályozás nem emelte volna az élettársi kapcsolat védelmét a házasság szintjére, de a hatályos joghoz képest többjogokat biztosított volna. A Családjogi Könyv első szakértői munkatervezete az elképzélésekkel egyezően a tényleges együttélésen alapuló élettársi kapcsolatot szabályozta, és pedig a házasságénál jóval kevésbé részletes keretszabályokkal. A bírói gyakorlatban felmerült esetekből kiindulva kimondta az élettársak együttműködési és támogatási kötelezettségét, és az életközösség megszűnése esetén tíz év, illetve, ha a kapcsolatból gyermek származott egy év élettársi együttélés után a rászoruló élettársnak – a házastársi tartás feltételeivel – tartást, a másik élettárs kizárólagos tulajdonában álló lakáson pedig – a házastársénál szigorúbb feltétellel – használati jogot engedett. Az élettársak vagyoni viszonyai körében törvényes vagyoni rendszerként a tulajdonközösségnél kötetlenebb közszereményt – a vagyonyarapodásban a közreműködés arányában való részesedést – javasolta.

Mindezekhez képest az új Ptk. módosító indítványok nyomán elfogadott törvényszövege meglehetősen módon teljesen megváltoztatta az úgynevezett de facto élettársi kapcsolat szabályozását. A törvényhozó a Szakértői Javaslatnak a koherens rendszerbe foglalt szabályait egyszerűen kettévágta, ráadásul oly módon, hogy az élettárs fogalma és annak vagyoni jogi következményei a Kötelmi Jogi Könyv Egyes szerződések részébe (a Ptk. Hatodik Könyvébe), míg az élettársi tartás és lakáshasználat szabályozása a Családjogi Könyvbe (Negyedik Könyv VII. Cím) került „Az élettársi kapcsolat családjogi hatásai” címmel. Az élettársi kapcsolathoz kizárólag akkor fűződik családjogi hatások (élettársi tartás és lakáshasználati jog), ha az élettársak legalább egyéves életközösségből közös gyermek születik. Ha tehát az élettársaknak nincs közös gyermekük, hiába éltek bármilyen hosszú ideig együtt, nevelték egyikük vagy mindkettőjük gyermekeit, vezettek közösen háztartást, működtek közre a másik vállalkozásában, az említett családjogi joghatások nem léteznek. Az élettársi kapcsolat szabályainak kétfelé osztása az említett alapon (szerződés vagy családjogi kapcsolat) technikailag is elég sutára sikerült. Nyilvánvaló ugyanis, hogy a tartás egyszeri juttatással történő teljesítéséről elvileg azok az élettársak is megállapodhatnak, akiknek nincs közös gyermekük és nem élnek legalább egy éve együtt, ennek ellenére a Családjogi Könyv 4:92. §-a lesz rájuk nézve is irányadó. A lakáshasználat szerződéses rendezésének lehetősége ezzel szemben a Kötelmi Jogi Könyvben van elhelyezve,⁷ de az élettársak közös jogcíme alapján lakott lakás használatának rendezését bármelyik élettárs a bíróságtól a Családjogi Könyv 4:93. §-a alapján, a házastársakra vonatkozó rendelkezések

⁶ VÉKÁS L. szerk. (2008): *Szakértői Javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez*. Budapest, Complex Kiadó. 450–451.

⁷ Ptk. 6:517. §

szerint kérheti, függetlenül attól, hogy az élettársi kapcsolatból született-e közös gyermek vagy sem és az együttélés mennyi ideig tartott. Mindezekből kitűnik, hogy a kötelmi jogi és a családjogi hatások nincsenek következetesen szétválasztva, azok összefonódnak, mint ahogy a valóságban sincs kétféle – szerződéses vagy családjogi – élettársi kapcsolat sem. A közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben való együttélés házasság nélkül is családi kapcsolatot teremt, aminek semmi köze sincs a polgári jogi társasági szerződés jellemzőihez.⁸ A Szakértői Javaslatlall ellentétben az új Ptk. elhagyta az élettársak közös cél érdekében történő együttműködésének és támogatásának kötelezettségét. Ettől függetlenül nyilvánvaló, hogy a jognak minden tartós párkapcsolatban, így a de facto élettársi viszonyban is erkölcsi alapon el kell várnia a kölcsönös szolidaritást a felektől, s ez a több évtizedes bírói gyakorlatban már teljesen elfogadottá vált.⁹ Az élettársi kapcsolatból következő kölcsönös támogatási kötelezettség alapján tehát elvárható, hogy az élettárs az általa elért jövedelmét társával megossza akkor, ha utóbbi az együttélés meghatározott időszakában – betegségéből eredő munkaképtelenségére tekintettel – csak kisebb mértékben tud a közös javak előteremtésében közreműködni. Ez nem változtat az együttélés teljes időszakára megállapított szerzési arányon.¹⁰

3. A de facto élettársi kapcsolat fogalmi elemei

Az *élettársi kapcsolat* két olyan, házasságkötés nélkül közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben együtt élő személy között jön létre, akik közül egyiknek sem áll fenn mással házassági életközössége, bejegyzett élettársi életközössége vagy élettársi kapcsolata, és akik nem állnak egymással egyenesági rokonságban vagy testvéri kapcsolatban. Nem feltétel továbbá a partnerek különeműsége, így élettársi kapcsolat akár *azonos neműek* között is megállapítható.¹¹ Annak ellenére, hogy a jogalkotó pontos fogalmat kívánt adni az élettársi kapcsolatok vonatkozásában, az egyes fogalmi elemek értelmezése még mindig nem egyértelmű, ezeket a bírói gyakorlat tölti meg tartalommal.¹² Míg a házasságot a házassági anyakönyvi kivonat közhitelesen tanúsítja, addig a volt élettársaknak az élettársi vagyoni jogi és egyéb igényeik érvényesítése során előbb azt kell – akár hónapokon keresztül, tanúk meghallgatásával és egyéb bizonyítékokkal – kétséget kizáróan bizonyítaniuk, hogy a megjelölt időszakban élettársi kapcsolatban éltek.

Az első vizsgálandó elem a *felek közötti érzelmi és gazdasági közösség fennállása*. Az érzelmi oldalt az élettársak egymással szemben fennálló érzelmei, illetve az ebből eredő támogatási és együttműködési kötelezettség képezi, valamint az a tény, hogy együvé tartozásukat harmadik személyek felé nyíltan felvállalják. A gazdasági közösséget az alapozhatja meg, ha a felek a közös jövőbeni céljaik elérése érdekében együtt döntenek, és közösen gazdálkodnak. *Az élettársi kapcsolat az egységes ítélkezési gyakorlat szerint feltételezi a felek*

⁸ KRISTON E. (2016): Az élettársak megítélése az alkotmányjog és a polgári jog szempontjából. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*. Tomus XXXIV. 235–236.

⁹ BH 2005.141.

¹⁰ BH 2013.217.

¹¹ Ptk. 6:514. §

¹² HEGEDŰS A. (2006): Az élettárs fogalma és a kifejezés tartalmi vonatkozásai. *Családi Jog*, 4. sz. 10–15. és SZEIBERT O. (2004): Az élettársak jogállása. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 3. sz. 17–20.

*közös lakásban való együttélését, a közös háztartás fenntartását, a felek közötti érzelmi és gazdasági közösség fennállását, valamint azt is, hogy harmadik személyekkel szemben az összetartozásukat minden vonatkozásban vállalják.*¹³ *Jelenősége van tehát annak is, hogy a felek harmadik személyek felé kifejezésre juttatták-e kölcsönös együttélési szándékukat, illetve a tartósság szándékával éltek-e együtt, fennállt-e közöttük a nemi kapcsolat.*¹⁴ A közös gazdálkodás – a mindennapi életvitel mellett – a közös gazdasági cél elérése érdekében, vagyoni tevékenységekben is megnyilvánuló gazdasági együttműködést jelent, amelyben a felek legalább hallgatólagosan egyetértenek abban, hogy a közös gazdasági tevékenység eredményeként szerzett vagyon közös legyen, akkor is, ha kifelé, harmadik személyek irányában csak egyikük jelentkezik szerző félként.¹⁵ A gazdasági közösség mint az élettársi jogviszony nélkülözhetetlen eleme megvalósul akkor, ha az érzelmi kapcsolatban és közös háztartásban élő felek a közös családi élet megvalósítása érdekében egyikük ingatlanán – közösen felvett hitel felhasználásával – jelentős mértékű beruházást végeznek el.¹⁶ Az a tény azonban, hogy a hosszú távra tervezett érzelmi és gazdasági kapcsolat létesítései az egyik fél önhibáján kívül még nem képes jelentős jövedelem megszerzésére, és a közös életvitel anyagi terheit kizárólag a másik fél viseli, nem zárja ki a gazdasági kapcsolat keletkezését.¹⁷

A második elem az élettársak *közös háztartásban történő, tartós együttélése*. Egyetértés van a bírói gyakorlatban a tekintetben, hogy a feleknek közös lakásban együtt kell élniük ahhoz, hogy az élettársi kapcsolat megállapítható lehessen közöttük, viszont a tartós együttélés nem feltétlenül jelent folyamatos, megszakítás nélküli együttlétet. *Az élettársi kapcsolat fennállásának törvényi feltételei megállapíthatók, ha a felek a házasságuk felbontását követően egy lakásban, közös háztartásban, gazdasági és érzelmi közösségben élnek.*¹⁸ *Az egyik fél állapota és intézeti elhelyezése nem zárja ki a tartós, érzelmi és gazdasági közösségi kapcsolatnak élettársi jellegűvé minősítését. Ha a körülmények által indokoltan a teljes körű élettársi kapcsolat egy-egy eleme adott esetben bizonyos időszakban nem állapítható meg, ez egymagában nem akadályozza a kapcsolat élettársi jellegének megállapíthatóságát.*¹⁹

A fogalom negatív oldalról is behatárolja az élettársi kapcsolat megállapíthatóságát. Ennek értelmében nem jöhet létre élettársi kapcsolat, ha a felek egyikének fennálló házassága, bejegyzett élettársi kapcsolata vagy már meglévő élettársi kapcsolata van más személlyel. Ezenkívül a felek közötti rokoni kapcsolat is kizáró tényező, az egészséges utódnemzés érdekében ugyanis – akárcsak a házastársaknál – a felek nem lehetnek egymás egyenesági leszármazói vagy testvérei.

Az élettársi életközösség fennállásának vitatása esetén közbenső ítélet meghozatala a javasolt, hiszen ha nem állapítható meg a felek között a kérdéses időszakban élettársi kapcsolat, akkor ahhoz élettársi vagyoni jogi igény vagy családjogi joghatás nem fűződhet.

¹³ Debreceni Ítéletábra Pf.20259/2008/7.

¹⁴ SZEIBERT O. (2014): *A családjogi harmonizáció kérdései és lehetőségei Európában*. Budapest, HVG-ORAC Kiadó. 119.

¹⁵ BDT 2011. 2601.; BDT 2009. 1952.;

¹⁶ BH 2014.111.

¹⁷ BDT 2008. 1805. I.

¹⁸ BDT 2016. 3582.

¹⁹ BH 2001. 596.

Az élettársi kapcsolat fennállásának bizonyítása rendkívül összetett folyamat, amelyen a jogalkotó úgy próbált könnyíteni, hogy 2010. január 1-től bevezették az Élettársi Kapcsolatok Nyilvántartását (a továbbiakban: élettársi nyilvántartás), amelynek vezetése a Magyar Országos Közjegyzői Kamara feladata. Az élettársi nyilvántartás az élettársi kapcsolat fennállása bizonyításának megkönnyítése céljából tartalmazza két, nem cselekvőképtelen nagykorú kérelmező által közjegyző előtt közösen tett azon nyilatkozatot, hogy egymással a Polgári Törvénykönyv szerinti élettársi kapcsolatban élnek (deklaratív hatály). Ennek megfelelően az élettársi nyilvántartás igazolja, hogy egymással élettársi kapcsolata áll fenn azoknak, akiknek az élettársi kapcsolat fennállásáról szóló közösen tett nyilatkozata az élettársi nyilvántartásban szerepel. Az élettársi nyilvántartás nem igazolja az élettársi kapcsolat fennállását akkor, ha az élettárs utóbb tett, az élettársi kapcsolat fenn nem állásáról szóló nyilatkozatát az élettársi nyilvántartásba bejegyezték, az élettársak egyike meghalt, vagy az élettársak bármelyike utóbb házasságot köt vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot létesít. A törvényi hatály elismerése azonban nem zárja ki, hogy a hatóság az élettársi kapcsolat valós tartalmát érdemben vizsgálja, tekintve, hogy a közjegyző az előtte megtett nyilatkozat valós, tényleges tartalmát nem ellenőrzi, azt csupán nyilvántartja.²⁰

A közjegyző a nyilatkozat fennállásáról, illetve a bejegyzésről kérelemre tanúsítványt ad ki, ami jelentősen megkönnyíti a felek közötti élettársi kapcsolat fennállásának bizonyítását.

4. A de facto élettársak vagyoni viszonyai

A felek között fennálló vagyoni viszonyok szabályozása az élettársi kapcsolatok egészét érintő kérdés, tekintet nélkül az életközösség időtartamára és arra a körülményre, hogy az élettársaknak született-e közös gyermekük vagy sem. A vagyoni jogi rendelkezéseket – az élettársi kapcsolat fogalmához hasonlóan – a Kötelmi Könyvben határozták meg.

A Polgári Törvénykönyv az élettársak esetében is biztosítani kívánja a felek magán-autonómiáját, ennek következtében az élettársak is elsősorban *élettársi vagyoni szerződésben* rendezhetik egymással vagyoni viszonyaikat. A szerződés megköthető az élettársi kapcsolat létrejötte előtt és alatt egyaránt, és mindaddig fennáll, amíg az élettársak közötti életközösség (együttélés) meg nem szűnik. A megállapodás érvényességének kelléke, hogy közokiratba vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba kell foglalni. Hatályossá pedig csak akkor válik, ha az Élettársi vagyoni Szerződések Országos Nyilvántartásába bevezették. A nyilvántartást – a házassági vagyoni jogi szerződésekhez hasonlóan – szintén a Magyar Országos Közjegyzői Kamara vezeti, és a dokumentum – ellenkező bizonyításáig – közhitelesen tanúsítja, hogy a nyilvántartásba bejegyzett vagyoni jogi szerződés fennáll. Ha a szerződés nem kerül be a nyilvántartásba, harmadik személyekkel szemben csak akkor lesz hatályos, ha az élettársak bizonyítják, hogy a harmadik személy tudott vagy tudnia kellett a szerződés fennállásáról és annak tartalmáról is. A szerződés tartalma, módosítása és megszüntetése tekintetében a házassági vagyoni jogi szerződésnél részletesen

²⁰ EBH 2015. K.27. II.

elemzett szabályok megfelelően alkalmazhatók az élettársi vagyoni szerződésre is.²¹ Ha a felek nem kívánják vagyoni szerződést kötni egymással, akkor a törvényes vagyoni rendelkezések vonatkoznak rájuk.

Az 1959-es Ptk. még úgy rendelkezett, hogy az élettársak együttélésük alatt a közreműködésük arányában szereztek közös tulajdont.²² Egységes volt a bírói gyakorlat is abban, hogy az élettársi kapcsolat fennállása alatt keletkezett vagyonszaporulat tekintetében a közös szerzés vélelme érvényesült.²³ A közös szerzés vélelmével szemben a saját vagyoni hozzájárulásra hivatkozó felet terhelte annak bizonyítása, hogy a vagyontárgy megszerzése nem az élettársi közös vagyomból, hanem saját vagyoni eszközeinek felhasználásával történt.²⁴ Az élettársak egyenlő arányú szerzése azonban nem volt vélelem alatt, hanem csak egy kiegészítő szabály állt rendelkezésre, amelyet akkor lehetett alkalmazni, ha a bizonyítás lefolytatása után sem lehetett a reális szerzési arányt megállapítani.²⁵

A 2013-as Ptk. új alapokra helyezi az élettársak törvényes vagyoni rendszerét. Ennek értelmében az élettársak az élettársi kapcsolat teljes ideje alatt önálló vagyonszerzőnek minősülnek, az életközösség megszűnésekor azonban bármelyik fél követelheti a másiktól a kapcsolat fennállása alatt keletkezett vagyonszaporulat megosztását. Nem képezik részét a vagyonszaporulatnak például az – egyébként az adott élettárs különvagyónának minősülő – alábbi vagyoni elemek:

- az élettársi vagyonszaporulat létrejöttékor meglévő vagyontárgy,
- az élettárs által a vagyonszaporulat fennállása alatt örökölt vagy részére ajándékozott vagyontárgy, illetve ingyenes juttatás,
- az élettárs személyét ért sérelemért kapott juttatás (sérelemdíj),
- az élettárs személyes használatára szolgáló szokásos mértékű vagyontárgy,
- a különvagyon értékén szerzett vagyontárgy, illetve a különvagyon helyébe lépő érték.

A vagyonszaporulat megosztásakor a rendező elv a felek szerzésben való közreműködése, azaz a felek között az együttélés alatt szerzett vagyonszaporulatot a vagyonszerzésben való közreműködés arányában, elsősorban természetben kell megosztani. A közreműködés arányának meghatározása a bíróságok feladata, ami komoly bizonyítási nehézségeket fog okozni a gyakorlatban. A méltányos vagyonrendezés és a gyengébb fél érdekének alapvető szintű védelme érhető tetten azon a törvényi rendelkezésen, miszerint a vagyonszerzésben való közreműködésnek minősül a háztartásban, gyermeknevelésben és a másik élettárs vállalkozásában végzett munka. Ha nem állapítható meg a felek között a közreműködés

²¹ KRISTON E. (2014): Az élettársi kapcsolatok szabályozása az új Ptk. tükrében. *Advocat*, XVII. évf. 1–2. sz. 35–40.

²² SZEIBERT O. (2012): Élettársi vagyoni jog: az ítélkezési gyakorlat állása 2012-ben. Újabb ítéletek és kérdések. In SZEIBERT O. szerk.: *Család, gyermek, vagyon. A joggyakorlat kihívásai. Családjogi tanulmánykötet*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 173–189.

²³ BH 1996. 258., BH 2007. 122.

²⁴ Lásd részletesebben: HEGEDŰS A. (2008): Az élettársi kapcsolat vagyoni jogi vonatkozásai. *Családi Jog*, 6. évf. 1. sz. 11–19.

²⁵ NYÍRÓNÉ KISS I. (2016): A szerzésben való közreműködés arányának megállapítása az élettársi közös vagyon megosztása során – jogeset elemzés a Fővárosi Ítéltábla gyakorlata alapján I. rész. *Családi Jog*, 14. évf. 4. sz. 38.

aránya, akkor azt egyenlőnek kell tekinteni, kivéve, ha bármelyik félre nézve az egyenlőség méltánytalan vagyoni hátrányt jelentene.

Az élettársak közötti törvényes vagyoni rendszer sajátosnak mondható, mindazonáltal sok hasonlóságot mutat a házastársak között szerződéssel kiköthető közszerzeményi rendszerrel. Ennek megfelelően az élettársakat egymás vagyonszaporulatából rájuk eső rész biztosítására a közszerzeményre irányadó, a vagyonszaporulat megosztása kapcsán pedig a házastársak közös vagyonának megosztására vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. Ez alapján bármelyik fél követelheti már az életközösség fennállása alatt is, hogy a vagyonszaporulatból rá eső rész megállapításra kerüljön, és akár biztosíték adására is kötelezheti a másik élettársat, ha ő a másik fél tudomása nélkül megkötött szerződésekkel olyan mértékű adósságot halmozott fel, amivel a biztosítékot kérő élettárs részesedését veszélyezteti. Ha az élettárs a biztosítékadás elől elzárkózik vagy azt bármely módon akadályozza, a másik fél bírósághoz fordulhat (közszerzemény biztosítása). Fontos hitelezővédelmi szabály, hogy a vagyonszaporulat biztosítása nem sértheti annak a harmadik személynek a jogát, akinek korábban keletkezett követelése áll fenn a „pazarló” élettárssal szemben.

A házastársak törvényes vagyoni rendszeréhez képest egy lényegesen bonyolultabb és a vagyonszerzésben kevésbé közreműködő élettárs számára jóval kedvezőtlenebb törvényes vagyoni rendszert figyelhetünk meg az élettársak vonatkozásában. Míg a házastársak esetén egyenlő arányú, osztatlan közös tulajdonba kerül mindaz, amit a házastársak a házastársi vagyontársaság alatt akár együttesen, akár külön-külön szereztek, addig az élettársak az életközösségük alatt szerzett vagyontárgyak tekintetében teljes vagyonekülönülésben élnek, és csak az életközösségük megszűnésekor fogalmazódik meg az élettársak igénye a másik vagyonában bekövetkezett „tisztá” vagyonszaporulat megosztására. Ez az igény azonban – szemben a házastársakat megillető dologi jellegű, tulajdonkeletkeztető igénnyel – kötelmi jellegű igény, amely elévül, és amelyben az élettársakat nem a másik vagyonában bekövetkező vagyonszaporulat fele illeti meg, hanem a vagyonszerzésben való közreműködés aránya határozza meg az osztozkodás alapját. Ez utóbbi pedig egy végeláthatatlan bizonyítási eljárásba torkolhat.

A vagyonszaporulat megosztásánál további eltérés a házassági vagyontársaságban élő házastársak közös vagyonának megosztásához képest, hogy az élettárs nem tarthat igényt a másik fél foglalkozásának vagy egyéni vállalkozásának gyakorlásához szükséges vagyontárgyakra és a gazdasági társaságbeli részesedésére akkor sem, ha azok anyagi fedezetének biztosításában részt vett.²⁶

5. A de facto élettársi kapcsolat családjogi hatásai

5.1. Az élettársak lakáshasználatának rendezése

Az élettársi kapcsolat fogalmának egyik legmeghatározóbb eleme a közös háztartásban megvalósuló együttélés, így, ha az életközösség megszűnik a felek között, (csakúgy, mint a házasság esetében) különösen nagy hangsúlyt kap a lakáshasználat rendezése.

²⁶ Ptk. 4:71. § (1) bekezdés.

A jogalkotó ebben az esetben is a szerződéses rendezési módot tekinti elsődlegesnek, vagyis a felekre bízza a döntést. Az élettársi lakáshasználatot rendező szerződést a felek megköthetik előzetesen, még az életközösség megkezdése előtt, de akár annak fennállása alatt is, sőt az élettársak az életközösség megszűnését követően is rendelkezhetnek a közösen lakott lakás sorsáról. Az előzetes rendezés érvényességi kelléke a közokirat vagy az ügyvéd által ellenjegyzett magánokirat formájában történő szerződéskötés, míg a lakáshasználat utólagos rendezése nincs alakszerűséghez kötve.

A közösen használt lakásnak az életközösség megszűnését követő további használatát előzetesen rendező szerződés vagy az életközösség megszűnése után kötött egyéb megállapodás hiányában az életközösség megszűnése esetén bármelyik élettárs kérheti a bíróságtól a közösen használt lakás további használatának rendezését. A lakáshasználat bírósági rendezésére azonban csak akkor van lehetőség, ha az élettársi kapcsolat legalább egy évig tartott, és abból gyermek született. Éppen ezért a lakáshasználat rendezésében is kiemelt jelentősége van a gyermeki érdekek elsődlegességét kimondó alapelvnek, hiszen valamennyi rendezési módozat során figyelembe kell venni az élettársak közös kiskorú gyermekeinek önálló lakáshasználati jogát. Az élettársi lakáshasználat bírósági rendezésére vonatkozó szabályok azonban már az élettársi kapcsolat családjogi hatásai körében lettek elhelyezve.²⁷ Az élettársak közös jogcímen használt lakása tekintetében a házastársak közös jogcíme alapján használt lakás használatának rendezésére vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

A volt élettárs használati joga a másik élettárs kizárólagos jogcíme alapján lakott lakásban megszűnik, amikor az élettársi kapcsolat véget ér. Ez alól is csak az az egyetlen eset jelent kivételt, amikor az élettársi kapcsolat legalább egy évig tartott, és abból gyermek született. A lakás használatának biztosítása a gyermek számára elemi létfeltétel, amelyhez egy bizonyos – minimális – idejű együttélés szükséges ugyan, hogy egyáltalán megállapíthatók legyenek az élettársi kapcsolat elemei, hosszabb időtartam előírása azonban már a gyermek alapvető érdekeit sértheti. A tartással ellentétben az előírtnál rövidebb idejű élettársi kapcsolat esetén a bíróság nem adhat a jogcímmel nem rendelkező élettársnak lakáshasználati jogot.

5.2. Az élettársi tartás

Az élettársi kapcsolat másik kiemelt családjogi hatása, hogy az életközösség megszűnése esetén tartást követelhet volt élettársától az, aki magát önhibáján kívül nem képes eltartani, feltéve, hogy az életközösség legalább egy évig fennállt, és az élettársak kapcsolatából gyermek született. Ezen túlmenően az élettársi tartás feltételrendszere megegyezik a volt házastárs tartásának feltételeivel, amelyek a következők: a jogosult rászorultsága, az önhiba hiánya, az érdemtelenység hiánya, és a kötelezetti oldalon a teljesítőképesség.

Az élettárs az életközösség megszűnésétől számított egy évig érvényesítheti igényét a volt partnerrel szemben, ha egy évet meghaladóan válik rászorulttá, akkor csak különös méltánylást érdemlő esetben ítéltető meg a tartásdíj fizetése.

²⁷ SZEIBERT O. (2013): Az élettársi kapcsolat családjogi hatásai. In KÓRÓS A. szerk.: *Az új Ptk. magyarázata III/VI.: Polgári jog. Családjog.* Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 147–158.

A volt élettárs a különélő házastárssal és a volt házastárssal egy sorban jogosult a tartásra, azonban az élettárs sem köteles eltartani volt élettársát, ha ezzel gyermekének vagy saját magának a tartását veszélyeztetné.

Az élettársi tartás szerződésbe foglalt egyszeri juttatással is teljesíthető, amelyhez a felek részéről közokiratba vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba foglalt megállapodás szükséges. Ebben az esetben a tartásra jogosult a továbbiakban tartási igénnyel nem léphet fel, még akkor sem, ha törvény alapján arra jogosult lenne.

Az élettársi tartás egyéb részleteinek tekintetében (például a tartás mértéke, annak teljesítése stb.) ismételten utaló szabályt tartalmaz a Ptk., a rokонтartás közös szabályai lesznek irányadók, kiegészítve azzal, hogy a tartásra való jogosultság megszűnik, ha a jogosult élettárs újabb élettársi vagy bejegyzett élettársi kapcsolatot létesít, vagy házasságot köt.

Megállapítható tehát, hogy az élettársi kapcsolatnak csak és kizárólagosan akkor van törvényben is elismert és a Ptk. Családjogi Könyvében szabályozott családjogi joghatása, ha az élettársi viszonyból egy közös gyermek származott, és az élettársi kapcsolat a felek között legalább egy évig fennállt. A közös gyermeket nevelő, a korábbi kapcsolataikból származó gyermekeiket akár évtizedekig közösen nevelő, vagy idősebb korban, vagy akár özvegyként élettársi kapcsolatot létesítő személyek nem minősülnek családnak, ezért nem jár nekik a családokat megillető védelem és támogatás sem.

6. A család fogalma és védelme

A családot az Alaptörvény L) cikkelye a nemzet fennmaradásának alapjaként definiálja, majd kimondja, hogy a családi kapcsolat alapjának a házasságot és a szülő-gyermek viszonyt tekinti. Az Alaptörvény mondja ki azt is, hogy a családok védelmének szabályait sarkalatos törvény határozza meg. Ez a sarkalatos törvény pedig a Családvédelmi Törvény, amelynek preambuluma szemléletesen foglalja össze a család szerepét és jelentőségét.

A Családvédelmi Törvény 7. § (1) bekezdése eredetileg úgy fogalmazott, hogy a család alapja kizárólagosan egy férfi és egy nő házassága vagy egyenesági rokon kapcsolat, vagy a családba fogadó gyámság lehet. A 43/2012. (XII. 20.) AB határozat azonban megállapította, hogy a törvény ezen pontja Alaptörvénybe ütközik. A testület megítélése szerint a törvényhozó a Családvédelmi Törvényben úgy élt egy Alaptörvényben nevesített intézmény – alacsonyabb jogforrási szinten történő – újradefiniálásának lehetőségével, hogy az ilyen szűken meghatározott családdefiníció mellett még ettől elkülönítve, esetleg más elnevezéssel sem törekedett felsorolni azokat a törvény által elismert egyéb társas együttélési formákat, amelyeket az állami intézményvédelmi kötelezettségből fakadóan ugyanazok a támogatások illetnek meg, mint a családokat. Ha a törvényhozó azt a megoldást is választja, hogy absztrakt jogszabályi fogalom meghatározással egy általa választott életközösségi formát ki kíván emelni, és mintául szándékozik állítani, az intézményvédelmi kötelezettségből fakadóan akkor is köteles a törvény által elismert egyéb társas együttélési

formáknak is megegyező szintű védelmet garantálni.²⁸ Tehát a család Alaptörvény szerinti fogalmába – a negyedik alaptörvény-módosítás előtti szövegezés szerint – beletartozott a védelem szempontjából a házasságon alapuló család mellett a szociológiai értelemben vett család is.²⁹

Az Alaptörvény negyedik módosítása azonban kiegészítette az L) cikket, kifejezésre juttatva, hogy a családi kapcsolat alapjának a házasságot és a szülő-gyermek viszonyt tekinteti. Utóbbi alapja leggyakrabban a leszármazás, azonban ilyen kapcsolatot keletkezett a vér szerinti leszármazáson felül az örökbefogadás, illetve az örökbe fogadó gyámság is. Az Alaptörvény negyedik módosításának célja az volt, hogy megerősítse a társadalmi alapintézménynek minősülő család alaptörvényi szintű védelmét a történelmi hagyományoknak megfelelően. A férfi és a nő közötti, önkéntes elhatározáson alapuló érzelmi és gazdasági életközösségek közül tehát az Alaptörvény a házasság intézményének védelme mellett kötelezte el magát, amely egyben alaptörvényi szinten zárta le az egyneműek házasságkötésének elismerése körüli vitát.³⁰ A negyedik alaptörvény-módosítással egyben alkotmányos rangra emelkedtek azok a szabályok, amelyek értelmében a családi kapcsolat alapja a házasság, valamint a szülő-gyermek viszony.³¹ Az Alaptörvény ezzel a de facto élettársi kapcsolatot sem ismeri el családként még akkor sem, ha abból gyermek is születik. Ez utóbbi esetben a szülők mindketten a közös gyermek családjának tekintendők, de egymás viszonylatában a családi kapcsolat nem állapítható meg. Ez a szemlélet jól tetten érhető a de facto élettársi kapcsolat Polgári Törvénykönyvben rögzített szabályozása során is, amelynek minden logikát nélkülöző elhelyezését már ismertettük. Sajnálatos módon azonban ez a „házasságközpontú” szemlélet, ha közvetlenül nem is, de közvetett módon hátrányosan különböztet a gyermekek között annak függvényében, hogy azok házasságból vagy alkalmi kapcsolatból, illetve de facto élettársi kapcsolatból születtek.

²⁸ Az Alaptörvény L) cikkéből ugyanis nem következett az, hogy például az egymás gyermekeiről gondoskodó, és őket felnevelő élettársak, a közös gyermeket nem vállaló, vagy olyan különmű élettársak, akiknek egyéb körülmények miatt közös gyermeke nem lehet (így például az idősebb vagy meddő, egymással életközösségben élő személyek), az özvegyek, a testvérükről vagy testvérük, esetleg más rokonuk gyermekéről gondoskodó személyek, az unokájukat felnevelő nagyszülők, a nem egyenes ági idősebb rokonairól gondoskodó személyek, és számos más, a tágabb, dinamikusabb szociológiai család-fogalomba beletartozó, azonos célra irányuló, kölcsönös gondoskodáson alapuló, tartós érzelmi és gazdasági életközösségekre ne vonatkozna ugyanúgy az állam objektív intézményvédelmi kötelezettsége, nevezze ezeket bárhogyan is a törvényhozó. 43/2012. (XII. 20.) AB határozat.

²⁹ A grémium elsősorban a jogforrási szintet figyelembe véve állapította meg 2012. év végén a Csvt. családot definiáló szakaszainak az Alaptörvény-ellenességét, hiszen a 2012. év végén csupán a Csvt.-ben, tehát alacsonyabb jogforrási szinten szerepelt a család házasságon alapuló kapcsolatának meghatározása. Az ellentétet az Alaptörvény negyedik módosítása oldotta fel, amely szerint az Alaptörvény idézett L) cikk (1) bekezdése kiegészült azzal a mondattal, miszerint a „családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony.”

³⁰ SCHANDA B. (2012): A jog lehetőségei a család védelmére. *Iustum Aequum Salutare*, 2. sz. 84–85.

³¹ A család fogalmának változásával és az Emberi Jogok Európai Bíróságának kapcsolódó esetjogával részletesen foglalkozik az alábbi tanulmány. REIDERNÉ BÁNKI E. (2015): Az élettársi kapcsolat az új Polgári Törvénykönyv tükrében. In *Tanulmányok a 65 éves Lenkovic Barnabás tiszteletére*. Budapest–Győr, 367–372.

7. Összegzés

A házasság privilegizált helyzetének bizonyítékaként a de facto élettársak hátrányosabb jogállása az alábbiakban foglalható össze.

- Az élettársak közötti vagyoni viszonyokra nem az egyenlő arányú szerzést vélelmező vagyontársaságra, hanem a közszerzeményre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni, ahol az élettársak az életközösségük ideje alatt teljes vagyonekülönülésben élnek, és csak az életközösségük megszűnését követően követelhetik a másik féltől annak az alvagyonnak a törvényben előírt hányadát, ami a másik vagyonában közszerzeménynek minősül. A szerzésben való közreműködés mértéke határozza meg arányokat.
- A de facto élettársi viszonyoknak csak abban az esetben vannak családjogi joghatásai (élettársi tartás és élettársi lakáshasználat), ha az élettársak legalább egy évig fennálló élettársi kapcsolatából legalább egy közös gyermek született.
- Az élettársaknak nincs törvényes öröklési joguk, élettárs csak végintézkedés útján örökölhet.
- Az élettársi kapcsolat nem keletkeztet automatikusan apasági vélelmet.³²
- Az élettársak nem fogadhatnak gyermeket közösen örökbe. Különnemű és házassági kötelékben nem élő élettársak esetén azonban elvégezhető a reprodukciós eljárás.³³

A házastársak és az élettársak vagyoni viszonyainak „hierarchiáját” erősítette a Legfelsőbb Bíróság is abban a döntésében, amelyben kimondta, hogy ha a felek egyike házastársi élet- és vagyontársaságban él, annak a ténye az élettársi vagyontársaság fennállásának a lehetőségét kizárja.³⁴

A címben feltett azon kérdésre, miszerint „a magán- és családi élethez, otthonhoz való jog abszolút érvényesülése valóban csak egy papíron múlik-e”, egyértelműen az a válasz, hogy igen. A házassági anyakönyvi kivonattal mind a házastársak, mind pedig egyenes ági rokonaik egymással kölcsönösen kialakított kapcsolatrendszerük vita nélkül olyan „családot” alkot, amely alkotmányosan elismert védelemben részesül. Ezzel szemben azonban a de facto élettársi viszony a jogalkotó szerint egy kötelmi jog körébe tartozó olyan szerződéses kapcsolat, amely soha nem minősülhet családjogi jogintézménynek, legfeljebb családjogi joghatásokkal bírhat, mégpedig olyan élettársi viszony esetén, amely legalább egy éve fennáll, és amelyből legalább egy közös gyermek született.

Az, hogy a jogalkotó a házasság intézményét támogatja, teljesen természetes. Ez a fajta gondolkodás és szabályozás azonban nem mehet el addig a pontig, hogy az eredmény a nem házasságon alapuló családi kapcsolatban élő személyek – volt élettársak – és rajtuk keresztül gyermekeik jóval hátrányosabb helyzetét eredményezzék, mint amit a volt házastársaknak és gyermekeiknek el kell szenvedniük. A már korábban említett, Alaptörvényben

³² Kivételesen apasági vélelmet keletkeztetett 2010. január 1. és 2010. december 31. között az a körülmény, hogy az anya a fogamzási idő kezdetétől a gyermek születéséig, vagy annak egy része alatt a közjegyző által vezetett Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartása által igazolt élettársi kapcsolatban élt. Ilyenkor ugyanis az anya élettársát kellett a gyermek apjának tekinteni. 2013. évi CLXXVII. törvény 30. §.

³³ Eütv. 167. § (1) bekezdés.

³⁴ BH 2004. 504.

is rögzített magánélethez, családi élethez való jog a személyiségi jogok védelmének széles értelmezésében részesülő „anyajoggá” vált, amellyel a személyiség védelmének bármely aspektusa összefüggésbe hozható. Megítélésem szerint sérül azon magánszemélyeknek a magán- és családi élethez fűződő alapjoga és személyiségi joga, akik bár szociológiai értelemben családot alkotnak, az Alaptörvény és a Ptk. azonban nem tekinti családnak őket, és megfosztja ezen párokat olyan jogosultságoktól, mint a törvényes öröklés, a közös örökbefogadás, vagy egyéb családjogi védelmet eredményező alanyi jogok, mint az élettársi vagyontársaság vagy az élettársi tartás. Winston Churchill gondolatait olvasva sem az jut eszébe az olvasónak, hogy azok csak házasságon alapuló családi kapcsolatok esetén igazak és örökérvényűek: „Kétség sem fér hozzá, hogy a család és az otthon az, amely által az emberi társadalom legnagyobb erői születnek, erősödnek és táplálkoznak.”

Felhasznált irodalom

- BUKODI E. (2002): Házasság vagy élettársi kapcsolat: ki mikor mit (nem) választ. *Statistikai Szemle*, 2002/3. sz. 227–251.
- HEGEDŰS A. (2006): Az élettárs fogalma és a kifejezés tartalmi vonatkozásai. *Családi Jog*, 4. sz. 10–15.
- HEGEDŰS A. (2008): Az élettársi kapcsolat vagyoni jogi vonatkozásai. *Családi Jog*, 6. évf. 1. sz. 11–19.
- KŐRÖS A. (2013): Az új Ptk. Családjogi Könyve – a 2013. évi V. törvény és a Szakértői Javaslat összevetése. Első rész: Alapelvek, Házasság, Élettársi kapcsolat. *Családi Jog*, 3. sz. 1–8.
- KRISTON E. (2014): Az élettársi kapcsolatok szabályozása az új Ptk. tükrében. *Advocat*, 17. évf. 1–2. sz. 35–40.
- KRISTON E. (2016): Az élettársak megítélése az alkotmányjog é a polgári jog szempontjából. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*. Tomus XXXIV. 235–236.
- NYÍRŐNÉ KISS I. (2016): A szerzésben való közreműködés arányának megállapítása az élettársi közös vagyon megosztása során – jogeset elemzés a Fővárosi Ítéltábla gyakorlata alapján I. rész. *Családi Jog*, 14. évf. 4. sz. 38–43.
- REIDER NÉ BÁNKI E. (2015): Az élettársi kapcsolat az új Polgári Törvénykönyv tükrében. In *Tanulmányok a 65 éves Lenkovich Barnabás tiszteletére*. Budapest–Győr, 367–372.
- SCHANDA B. (2012): A jog lehetőségei a család védelmére. *Iustum Aequum Salutare*, 2. sz. 84–85.
- SPÉDER Zs. (2004): Gyermekvállalás és a párkapcsolatok alakulása. In KOLOSI Tamás – TÓTH István György – VUKOVICH György szerk.: *Társadalmi riport*. Budapest, TÁRKI, 137–151.,
- SZEIBERT O. (2004): Az élettársak jogállása. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 3. sz. 17–20.
- SZEIBERT O. (2012): Élettársi vagyoni jog: az ítélkezési gyakorlat állása 2012-ben. Újabb ítéletek és kérdések. In SZEIBERT O. szerk.: *Család, gyermek, vagyon. A joggyakorlat kihívásai. Családjogi tanulmánykötet*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 173–189.
- SZEIBERT O. (2013): Az élettársi kapcsolat családjogi hatásai. In KŐRÖS András szerk.: *Az új Ptk. magyarázata III/VI.: Polgári jog. Családjog*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- SZEIBERT O. (2014): *A családjogi harmonizáció kérdései és lehetőségei Európában*. Budapest, HVG-ORAC Kiadó.
- VÉKÁS L. szerk. (2008): *Szakértői Javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez*. Budapest, Complex Kiadó.